

چکیده

صدوسیزدهمین نشست علمی کارشناسی مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی

با عنوان «ایران در کتاب‌های درسی کشورهای آسیای مرکزی»

صدوسیزدهمین نشست علمی کارشناسی مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی دانشگاه تهران با عنوان «ایران در کتاب‌های درسی کشورهای آسیای مرکزی» با همکاری انجمن ایرانی مطالعات منطقه‌ای سه‌شنبه، ۳۱ خرداد ۱۴۰۱ به شکل مجازی برگزار شد. در این نشست دکتر محمداکرم شجاعی، دانش‌آموخته مطالعات منطقه‌ای دانشگاه تهران، دیدگاه‌های خود را بیان کرد. مدیر نشست دکتر الهه کولایی بود. نخست، دکتر کولایی مقدمه‌ای کوتاه گفت و از دکتر شجاعی دعوت کرد تا مطالب خود را ارائه کند. چکیده سخنرانی دکتر شجاعی با عنوان «تصویر ایران در کتاب‌های آموزش تاریخ در مدارس و دانشگاه‌های آسیای مرکزی» در ادامه می‌آید.

بر پایه نظریه برساخته‌انگاری، هویت کنشگران نقش مهمی در تعیین رفتار آن‌ها در روابط بین‌الملل دارد. به باور برساخته‌انگاران، هویت پدیده‌ای پویا، منعطف، در حال برساخته‌شدن و از همه مهم‌تر، رابطه‌ای است. به این معنا که صرف‌نظر از تصویری که هرکدام از کنشگران از خود دارند، تصویر دیگر کنشگران از آن‌ها نیز اهمیت زیادی در شکل دادن به رفتارشان در رابطه با یکدیگر دارد. در این پژوهش تلاش کردیم، تصویر موجود از ایران را در کشورهای منطقه آسیای مرکزی بررسی کنیم. با توجه به اینکه دولت‌های آسیای مرکزی میراث‌دار اتحاد شوروی بوده‌اند و در بسیاری از جنبه‌های حکمرانی همچنان از مدل اتحاد شوروی پیروی می‌کنند، بسیاری از جنبه‌های زندگی اجتماعی و سیاسی مردم این کشورها به‌طور کامل زیرسلطه دولت قرار دارد. در نتیجه،

خبری از شکل‌گرفتن جامعه مدنی قدرتمند در این کشورها نیست. علاوه بر این، دولت‌های منطقه به پیروی از دوران اتحاد شوروی، آموزش را ابزار مهمی در اختیار خود برای انتقال ایده‌ها و چشم‌انداز خود از جهان می‌دانند. بنابراین بهترین منابع برای ارزیابی تصویر دولت‌های منطقه از ایران، مطالعه کتاب‌های آموزشی مدارس و دانشگاه‌های این کشورها است.

در این پژوهش با مطالعه منابع آموزش درس تاریخ در کشورهای منطقه، تصویر ارائه‌شده از ایران در این کتاب‌ها را بررسی و در مقایسه با دیگر کشورهای مهم منطقه و جهان، جایگاه تصویرشده از ایران را ارزیابی کردیم. هم‌زمان کوشیدیم میزان هماهنگی این تصویر با تصویری که ایرانیان از جمله مردم عادی و دانشگاهیان از خود دارند را بررسی کنیم و بسنجیم. در این فرایند با مطالعه حدود ۵۰ جلد از کتاب‌های آموزش تاریخ در کشورهای منطقه به این نتیجه رسیدیم که تصویر کم‌اهمیتی از پیشینه و میراث تاریخی ایران در منطقه آسیای مرکزی ارائه شده است و نویسندگان این منابع تلاش کرده‌اند، تصویر اگر نگوییم منفی، ختثایی از روابط تاریخی و معاصر ایران با منطقه به نسل‌های آینده خود ارائه دهند.